

Nr 392.

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 54, med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293).

I proposition nr 54 har Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293). Allmänna förfogandelagen har allt sedan utfärdandet förlängts, senast genom lagen den 21 mars 1947 (nr 98) till och med den 30 juni 1948. På grundval av denna lag har hela vårt ransonerings- och regleringssystem uppbyggt. Det baserar sig nämligen på de möjligheter att lägga beslag på vissa varor, som lagen tillägger Kungl. Maj:t.

För att lagens materiella bestämmelser skola träda i tillämpning erfordras särskilt förordnande, vilket enligt 1 § i lagen må meddelas »*vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden*». Det är således endast under dessa uttryckligt angivna förutsättningar, som förordnande om lagens tillämpning kan meddelas. Spörsmålet i första hand vid behandlingen av förevarande proposition måste således anknytas till resonemanget, huruvida ovannämnda förutsättningar för närvarande föreligga.

Tyvär har föredragande departementschefen i propositionen över huvud taget icke inlåtit sig på en diskussion av detta för lagens fortsatta tillämpning avgörande spörsmål och ej heller anfört någon anledning till underlåtenheten därvidlag. Såsom enda skäl för en fortsatt tillämpning av lagen framhåller departementschefen, att nu gällande beslag och regleringar med säkerhet i stort sett torde bliva erforderliga även i fortsättningen samt att det icke är uteslutet, att ytterligare beslag komma att visa sig erforderliga. I dessa avseenden anför departementschefen, att orsakerna till det dåliga försörjningsläget beträffande vissa angivna varor äro dels torkan under sommaren och hösten 1947, som föranledde en under medelmåttan liggande skörd, dels försämringen av vårt lands valutapolitiska läge, som framtvingat en väsentlig begränsning av importen, särskilt från de s. k. hårdvalutaländerna, samt åtgärder för att stimulera vår export på bekostnad av den inhemska konsumtionen, och dels det allmänna försörjningsläget i världen, som i stor utsträckning kännetecknas av knapphet på livsviktiga förnödenheter.

Vad departementschefen sålunda framhållit giver icke anledning till erinringar. De angivna förhållandena äro fakta, som man icke kan negligera. I förevarande sammanhang — bedömandet av de legala förutsättningarna för en

fortsatt tillämpning av förfogandelagen — kan man emellertid helt bortse däri- från, då de icke ha något samband med detta spörsmål. Torkan och vårt lands valutapolitiska misslyckande kunna icke sägas ha varit föranledda av krig. Det allmänna försörjningsläget i världen beror endast delvis och indirekt av det krig, som upphörde för snart tre år sedan.

Vad beträffar Kungl. Maj:ts ståndpunktstagande i denna fråga torde böra erinras om ett parallellfall till förevarande fullmaktslag, vilket för någon tid sedan underkastades riksdagens bedömande. I propositionen nr 343 förelade Kungl. Maj:t 1946 års riksdag förslag om ändrad lydelse av 3 kap. 22 § rus- drycksförsäljningsförordningen, enligt vilket stadgande Konungen, där så prö- vades nödigt, »då krig eller omedelbar krigsfara råder» etc., ägde meddela inskränkningar i handeln med rusdrycker. I nämnda proposition anförde föredragande departementschefen bl. a. följande: »De i 3 kap. 22 § uppställda förutsättningarna för Kungl. Maj:ts rätt att föreskriva inskränkningar i detalj- handeln med rusdrycker hava självfallet avseende endast å förhållandena be- träffande vårt eget land. Då krig eller krigsfara icke råder och då arbetslös- het eller nöd i större omfattning icke heller föreligger inom vårt land, torde sålunda de formella förutsättningarna för ett fortsatt vidmakthållande av de genom 1941 års kungörelse föreskrivna inskränkningarna saknas». Propositio- nen behandlades av bevillningsutskottet, som i betänkande nr 56 anförde bl. a. följande: »I likhet med departementschefen finner utskottet de formella för- utsättningarna för ett bibehållande av de genom 1941 års kungörelse före- skrivna inskränkningarna i detaljhandeln med rusdrycker numera icke före- finnas. Denna kungörelse bör sålunda under alla förhållanden upphävas.» Även riksdagen, som senare biföll Kungl. Maj:ts proposition, godkände således detta resonemang.

I detta fall drog såväl Kungl. Maj:t som riksdagen konsekvensen av att de formella förutsättningarna för lagstiftningens fortsatta tillämpning i oföränd- rad form ej längre förelågo.

Visserligen är det i föreliggande fråga icke samme departementschef, som föredrog nyssnämnda proposition, men konsekvensen torde dock fordra, att samma synpunkter som då också anläggas nu. Något skäl för ett annat stånd- punktstagande föreligger icke, tvärtom torde de argument, som då anfördes, med lika styrka göra sig gällande beträffande förfogandelagen. Att de i för- fogandelagen angivna förutsättningarna endast ha avseende å vårt eget land i likhet med vad som av Kungl. Maj:t och riksdagen ansågs gälla beträffande rus- dryckshandeln torde vara odisputabelt. I annat fall skulle det egendomliga för- hållandet kunna uppstå, att vårt land trots tillräcklig tillgång på alla varor skulle behöva lida av regleringar, utfärdade av regeringen med stöd av för- fogandelagen, om blott det allmänna försörjningsläget ute i världen vore då- ligt. Något dylikt torde i varje fall från riksdagens sida icke ha varit avsett vid dess medverkan till lagens tillkomst. Visserligen kan vårt lands försörj-

ningsläge för närvarande icke betecknas såsom gott, men något dettas samband med de legala förutsättningarna har icke kunnat påvisas.

Såsom en logisk följd av vad sålunda anförts bör riksdagen avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition. Det är emellertid icke endast formella utan även materiella skäl, som böra föranleda en sådan utgång. I sistnämnda avseendet bör framhållas, att förfogandelagen innebär en riksdagens fullmakt till Kungl. Maj:t, som till sin räckvidd är praktiskt taget obegränsad. Redan av den kortfattade redogörelse, som föredragande departementschefen lämnat i propositionen, framgår, att förfogandelagen nu av regeringen tillämpas såsom ett allmänt finans- och handelspolitiskt instrument. En dylik vidsträckt fullmaktsgivning till Kungl. Maj:t från riksdagens sida medför en uppenbar försvagning av riksdagens konstitutionella beslutande- och granskningsmakt, vilket icke bör ifrågakomma under andra förutsättningar än dem som riksdagen i förevarande fall en gång angivit. En fortsatt fullmaktsgivning skulle medföra att riksdagens anseende inför folket kommer att sjunka, vilket icke är tillrådligt för en demokratisk stat.

Då de hittillsvarande ransoneringarna och regleringarna — som ovan framhållits — bygga på förfogandelagen, skulle ett avslag å förevarande proposition framtvinga en ingående undersökning angående dessa regleringars berättigande och riksdagen lämnas tillfälle att pröva dessa efter förslag från Kungl. Maj:t. En dylik utgång skulle säkerligen endast vara lycklig, samtidigt som den skulle innebära ett stärkande av riksdagens självständiga ställning gentemot Kungl. Maj:t.

På grund av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 54.

Stockholm den 17 februari 1948.

Jarl Hjalmarson.

Greta Möller.

Gunnar Ljungqvist.

Torsten Henriksson.

Ragnar Sveningsson.
